

POŽADAVKY NA BEZPEČNOST PŘI ÚPRAVÁRENSTVÍ A REGISTR ÚLOŽNÝCH MÍST

Úvodem

Příspěvek by měl v krátkosti upozornit na poslední vývoj v legislativě, která se bezpečnosti práce při provozu úpraven týká a to z pohledu poslední novely, která přiměřeně vycházela z novely vyhlášky č. 26/1989 Sb. a dále v návaznosti na zákon č.157/2009 Sb., který je od 1.května 2012 platný v celém rozsahu a řeší společně s prováděcími vyhláškami i bezpečný provoz odvalů a odkališť i nad rámec požadavků stanovených ve vyhl.č.51/1989 Sb.

Vyhláška č.51/1989 Sb. byla zpracována v průběhu roků 1987 a 1988 a nabyla účinnosti k 1. červenci 1989. Od té doby byla 7x novelizována. Poslední novela je z roku 2011. Je nepochybné, že místo další novely by bylo vhodnější připravit novou vyhlášku. Tomu však brání nedostatečné pokrytí některých požadavků v zákoně č.61/1988 Sb. V duchu předešlých novel vyhlášek č.22/1989 Sb. a 26/1989 Sb. tak byla přiměřeně upravena i vyhláška č.51/1989 Sb. Předloženo bylo 24 novelizačních bodů. Zejména se zde jeví jako podstatné porovnat výsledky novel vyhlášek č. 26 a 51/1989 Sb. Jde tedy o vyhl. č. 240/2009 Sb., kterou se novelizovala vyhl. č.26/1989 Sb. a vyhl.č. 395/2011 Sb., která novelizovala vyhl.č.51/1989 Sb.

Do § 2 se doplnilo písmeno o) obdobně jako do vyhl. č.26/1989 Sb. § 2 písm. g) s definicí pojmu „**mimořádná událost**“, což jsou závažné pracovní úrazy, závažné události, závažné provozní nehody a nebezpečné stavy a sjednotila se v § 5 terminologie pokud se týká úrazů, pojem „těžký“ se nahrazuje „závažný“ a další dělení závažných je v § 19 - smrtelný, úraz životu nebezpečný nebo úraz hromadný. Doplnily se požadavky na cesty pro chůzi – což řeší mj. i § 80, že tam kde se chodí, nesmí být otvory, prohlubně, propadliny – buďto to musí být zakryto - poklapy a kryty musí mít potřebnou nosnost a dále musí být provedeny tak, aby je nebylo možné snadno odsunout nebo uvolnit, nebo musí být zasypány a nebo tam musí být zamezen přístup a k tomu slouží i bezpečnostní tabulky. Dosud byl požadavek na umístění bezpečnostních tabulek pouze podle odst. 1, což se týkalo objektů, pracovišť a zařízení. Místa uvedená v odst. 2 jsou tedy jiná a pokud tam jsou otvory, propadliny, nebo tam hrozí nebezpečí pádu osob, musí tam být bezpečnostní tabulky se zákazem vstupu dle příslušné ČSN. Oba doplněné požadavky byly uplatněny v obou vyhláškách shodně. Pokud se jedná o značky podle normy, původně uvedená ČSN 018012 je již zrušena a nahrazena novou, ČSN ISO 3864. Je možno využít i požadavků NV č. 11/2002 Sb. a dle přílohy použít značku zákazu průchodu pro pěší – bod 3 a nepovolaným vstup zakázán.

Pro provozní dokumentaci v § 5 se doplnil pro obě vyhlášky shodně požadavek, aby ji schvaloval závodní, resp. závodní lomu (dolu). Jedná se o zpřesnění zodpovědnosti za plnění požadavků vyhlášky, které jsou rozděleny na organizaci nebo závodního. Dopravní řád vydává organizace, schvaluje závodní. Kromě návodů k použití podle § 6 existují i návody pro obsluhu a údržbu vydaný výrobcem (§ 34), které může organizace prohlásit za pokyny, schválit je musí závodní.

Změnil se nadpis § 6. Původně zde bylo označení „zařízení“, ale požadavky se týkaly i pracovišť a objektů, což ale zařízení nejsou! Jedná se pouze o změnu ve vyhl.51/1989 Sb..

Dále se do § 6 doplnily požadavky na provádění kontrol stavu krycích plechů, roštů podlah a také na stav svárů. Požadavek vyplývá z výsledků šetření mimořádných událostí.

1x ročně musí být kontrolovány ocelové a dřevěné konstrukce, pokud jsou vystaveny vlhkosti nebo působení agresivních látek. Bez ohledu na tento požadavek je však nutno respektovat požadavky ČSN ISO 13 822 Zásady navrhování konstrukcí – Hodnocení existujících konstrukcí. Požadavek legislativní komise vlády na úpravu původně navrženého textu shodného s vyhl. č. 26/1989 Sb. (hlavním důvodem byla pravidelnost kontrol), byl respektován, ale odstavec 7 má znění odlišné od vyhl.č. 26/1989 Sb., neboť odkazuje na platnou technickou normu. Norma je obsáhlá – 70 stran, ale neřeší jen ocelové konstrukce, ale i dřevěné a železobetonové, přičemž požadavek se týká jen stavu krycích plechů, v požadavku na pravidelné kontroly ocelových a dřevěných konstrukcí odkaz na tuto normu není. Z důvodů přesnějšího způsobu odkazování na technické normy byla připravena nepřímá novela tohoto ustanovení a to prostřednictvím novelizované vyhlášky č. 49/2008 Sb.

Do havarijního plánu byla opatření vztahena nejen na okolní důlní díla, ale i na okolní objekty. Tento požadavek má jen vyhl. č.51/1989 Sb., vyhl.č. 26/1989 Sb. místo toho zase má požadavek, aby se zpracování havarijního plánu účastnila i báňská záchranná stanice, pokud její zajištění bylo nařízeno. Dále byl doplněn požadavek na zakreslení **únikových cest** do mapové dokumentace havarijního plánu. Na doplnění havarijních plánů byl vymezen čas do 31.3.2012.

Byly přepracovány §§ 19 a 20 a doplněn § 21. V § 19 jsou specifikovány jednak závažné pracovní úrazy v odst. 1 a dále je zde v odst. 2 výčet událostí, které se považují za závažné události, závažné provozní nehody nebo nebezpečné stavy. Původní text sice používal pojem „mimořádná událost, ale ten byl vysvětlen v jiné vyhlášce. Určitou nepřesností je, že se za závažnou situaci považuje **hledání** pohřešované osoby, přesnější by bylo, že se jedná o pohřešování nějaké osoby, nikoli její hledání. Požadavky na pořízení dokumentace v § 20 odst. 2 o mimořádné události specifikuje s ohledem na vývoj techniky tak, aby i – když není výčet taxativní, bylo možno poříditi i jiný druh obrazového záznamu, např. videokamerou, nejen fotografie, tedy jak v elektronické, tak listinné podobě. Byl tak zrušen požadavek na výstižnou dokumentaci a požadavky ve vyhl. 26 a 51 již nejsou shodné. Kniha mimořádných událostí podle § 21 odst. 1 písm.c) se prohlašuje i za knihu úrazů podle § 2 NV 201/2010 Sb., která musí být vedena podle požadavku § 21 odst. 1. vyhl. č.51/1989 Sb.

Doplnily se požadavky na nejvýše přípustné provozní hodnoty zařízení, které musí výrobce uvést do dokumentace dle požadavku § 35. V následném § 36 odst. 6 však vyhláška požaduje, aby zařízení mělo ochranu nejen proti překročení, ale i **podkročení** určených provozních hodnot. Z toho plyne, že to nemusí být jen nejvyšší hodnoty, ale i nejnižší přípustné. Další doplnění se týká požadavků na manipulaci s břemeny v § 35. Jde jen o bližší úpravu požadavku v těch případech, kdy zařízení nemá pro zdvihání upravenou konstrukci a je nezbytné postupovat podle vázacího schématu. Navíc musí být známa hmotnost přepravovaných zařízení, které neumožňují ruční manipulaci. Nově se stanovuje časový úsek, po který musí být ponechány v původním stavu záznamy o provozu zařízení. Byla zvolena varianta optimální 3 dny, po kterou je možno přesněji analyzovat např. příčiny mimořádné události. Je nepochybné, že by byl lepší delší časový úsek, např. týden, což by však

znamenal větší náklady na pořízení a úschovu těchto záznamů. Proto jen 3 dny, do kterých se vejde i případně víkend a navíc má potom šetřící komise více prostoru pro řádné vyšetření mimořádné události.

V souladu s výrobcem lze mazat zařízení i za chodu. Nestačí však jen vyznačit taková místa jen v provozní dokumentaci a seznámit s nimi obsluhu, ale je nutno na taková místa upozornit i tabulkou, že toto místo může být mazáno za chodu.

K § 47 - Je nezbytné, aby kontrolu provedl po ukončení prací určený pracovník – ne tedy každá obsluha a že zároveň musí provést odjištění tohoto zařízení, protože zařízení musí být zajištěno proti chodu. Z toho plyne, že by zajištění a odjištění měl provádět stejný, určený pracovník.

Pokud se týká požadavků na nakladače v § 63, připouští se, aby stroj, který je na to konstrukčně vybaven, nemusel být zajištěn odkládacími klíny- např. radlicí, lžící apod.

Je stanoven obecně požadavek na bezpečnou chůzi tím, že při chůzi po vyznačené cestě nesmí být nikdo ohrožen - kdo na cestě jde nebo se nachází v blízkosti této cesty. Tento požadavek uplatněný ve vyhl. č. 26/1989 Sb. však nelze v tomto rozsahu uplatnit na úpravny, neboť je jasné, že pokud je určena cesta pro chůzi, musí se všichni pohybovat pouze na ní, nikoli v blízkosti této cesty, potom by požadavek na bezpečnou chůzi ztrácel smysl. Cesty pro chůzi musí být označeny příkazovou značkou dle přílohy k NV č.11/2002 Sb. Pracovníka pro kontroly stavu mostů, ramp a lešení určí organizace, včetně lhůt kontrol. Pouze kontroly lešení musí prohlédnout předák pracoviště, zejména před prvním použitím po volném dni, kdy se na lešení nepracovalo.

V 87 odst. 3 se setkává několik požadavků – jeden se týká řádného osvětlení výsypných míst, další že spád by měl být volen obrácený, aby do výsypného místa např. nestékaly přívalové vody a poslední je upravený požadavek, kde z původního požadavku např. na zarážku byla provedena úprava v tom smyslu, že organizace určí způsob zajištění proti přejetí stroje do výsypného místa. Pokud bude zarážka zasypána materiálem, potom neplní svoji funkci, ale podle předpisu tam je, i když nefunkční. Dále se doplňuje požadavek, aby zákres dopravních cest byl součástí dopravního řádu

Každá osoba, která poruší požadavek na BOZP stanovený ve vyhlášce podle § 6 odst. 6 zák.č.61/1988 Sb. – vyhl.č.51/1989 Sb. je vydána na základě tohoto zmocnění, dopustí se přestupku, za který lze uložit pokutu do výše 50 tis Kč. V blokovém řízení lze za přestupek uložit pokutu až do výše 3000 Kč podle § 44 odst. 4 zák.č.61/1988 Sb.

Provoz odvalů a odkališť zůstává i nadále upraven v této vyhlášce, i když se jedná o úložná místa, pro která platí od 1.5.2012 i jiné právní předpisy, např. zákon č. 157/2009 Sb. Vyhláška řeší bezpečný způsob jak ukládání, tak odebírání hmot z odvalů. Problém působí nejasnosti kolem povolování činností u těch odvalů, které byly již nasypány a dnes je možné z nich hmoty odebírat, tedy v podstatě vymezení pojmu „provoz odvalů“. Podle § 2 zákona č. 61/1988 Sb. se jedná o hornickou činnost. Podle § 5 vyhl.č.104/1988 Sb. se však pro tento druh hornické činnosti nevyžaduje povolení, ale pouze ohlášení podle § 10. Vyhláška 104 předpokládala, že úpravny budou vždy součástí dobývání výhradního ložiska a proto plány POPD obsahovaly v příloze č. 3 i bod 1.4 Úprava a zušlechťování, včetně požadavku na ukládání odpadů po těžbě a úpravě nerostů.. Navíc se počítalo s tím, že pokud důl nebo lom bude likvidován, budou provedena i opatření týkající se např. finálních úprav svahů odvalů apod. dle přílohy č. 6, v tomto případě ale na základě povolení

plánu likvidace. Tento stav – s výjimkou pro uranové odvaly trval pouze do 30. dubna 2012. Od této doby jsou všechny činnosti na odvalech pokládány za nakládání s těžebními odpady ve smyslu požadavků zák.č.157/2009 Sb. a jeho prováděcích vyhlášek (428/2009 Sb. a 429/2009 Sb.) Na druhou stranu ve shodě s požadavky směrnice 2006/21/ES pro odvaly, kde již není ukládán těžební odpad, neplatí zákon č.157/2009 Sb. v celém rozsahu (§ 23 odst.4).

Důležité je, že pokud jsou na tyto odvaly ukládány hmoty, musí být kategorizovány. Jedním z dokumentů pro zařazení do kategorie je i hodnocení míry rizika, jaké toto úložné místo představuje pro životní prostředí nebo ohrožení zdraví nebo života. Není to jen požadavek zákona č. 157/2009 Sb., ale i např. nařízení vlády č. 395/2010 Sb. Zatím nejvíce propracovanou metodikou pro hodnocení rizik je ta, která byla použita pro hodnocení míry rizika u uzavřených nebo opuštěných úložných míst. Ta je k dispozici na webových stránkách ČGS, kde je odkaz na registr úložných míst. Tato metodika je pro provozovatele pouze doporučující.

Závěrem poznámka, že zákon č. 157/2009 Sb. z podnětu EK musí být novelizován v krátké době a jedním ze zásadních novelizačních bodů je i podřízení nakládání s těžebním odpadem po těžbě a úpravě uranových rud pod režim tohoto zákona.